Nina CORCINSCHI
Institutul de Filologie al AŞM
(Chişinău)

ROMANUL *SINGUR ÎN FAȚA DRAGOSTEI*: DE LA IUBIREA CA ASIMILARE LA IUBIREA CA DĂRUIRE

The novel *Singur în fața dragostei*: from love as assimilation to love as self-denial

Abstract: *Singur în fața dragostei* by Aureliu Busuioc is, as *Frunze de dor*, a romance with a simple and clear narrative line, but with a story without lyricism, where the irony and the ludic reign. The novel brings out not only the erotic experience, but mainly the erotic feeling's analysis. The speech gains in tension and complexity as far as the erotic feeling advances. After a long analysis of the erotic feeling, the main character succeeds in living it. This is his great inner metamorphosis, the transition from the thoughtful feeling to the lived love. From love *as assimilation* to love *as self-denial.*

Keywords: love, analysis, lucidity, assimilation, self-denial.

Rezumat: *Singur în fața dragostei. De Aureliu Busuioc* este, la fel ca şi *Frunze de dor*, un roman de dragoste, cu linie narativă simplă şi clară, dar cu o narațiune lipsită de lirism, în care-şi fac loc ironia şi ludicul. Miza romanului o reprezintă nu atât trăirea erotică, cât analiza sentimentului erotic. Cu cât acesta avansează, cu atât şi discursul câştigă în tensiune şi complexitate. După o lungă analiză a sentimentului erotic, personajul principal ajunge să-l trăiască. Este marea sa metamorfoză interioară, trecerea de la sentimentul gândit, la iubirea trăită. De la iubirea *ca asimilare* la iubirea *ca dăruire*.

Cuvinte-cheie: dragoste, analiză, luciditate, asimilare, dăruire.

Sensibilitatea erotică din *Frunze de dor,* de Ion Druță, capătă un contur psihologizat în romanul lui Aureliu Busuioc *Singur în fața dragostei*. Reflecția asupra sentimentului erotic, dilemele cu rădăcini înfipte adânc în subteranele conştiinței, autoscopia prin intermediul jurnalului propulsează genul romanesc în zona ionicului. „Stihia lirismului" (Andrei Țurcanu) şaizecist se „ordonează" la Busuioc pe făgaşul riguros al lucidității analitice. Intelectualizarea prozei de factură erotică vădeşte, la momentul apariției romanului, în 1966, tentația de modernizare a acestuia prin reactualizarea modelului românesc interbelic. Filonul tradiționalist se întâlneşte cu cel modernist într-o scriitură ce oscilează între poncifurile literare ale timpului şi strategiile de înnoire a discursului narativ.

BDD-A27569 © 2017 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:27 UTC)

Singur în fața dragostei este, la fel ca și *Frunze de dor*, un roman de dragoste, cu linie narativă simplă și clară, dar cu o narațiune deja epurată de lirism, desentimentalizată, în care-și fac loc ironia și ludicul. Miza romanului o reprezintă nu atât trăirea nemijlocită, cât analiza sentimentului erotic. Cu cât acesta avansează, cu atât și discursul câștigă în tensiune și complexitate.

Punctul de pornire al narațiunii este metatextual: o întâlnire întâmplătoare într-un restaurant dintre autorul-narator al romanului și personajul principal, Radu Negrescu. Dialogul care se înfiripă între autor și personaj continuă a doua zi, când trama povestirii capătă un caracter monologic. Radu Negrescu își mărturisește tribulațiile dragostei față de colega sa Viorica. Ambii sunt învățători în aceeași școală sătească. Perspectiva narativă a lui Radu este completată de cea a Vioricăi, din jurnalul în care ea își notează impresiile, gândurile. Forma jurnalului îi permite o largă libertate confesivă. Deși cadrul desfășurării narațiunii este, ca și la Druță, rural, personajele nu mai sunt țărani și nici satul nu mai este prezent. Atenția e concentrată pe frământările colectivului pedagogic din Recea, un viespar de oportuniști resentimentari, brute „biologice", dar și intelectuali rasați, cu sentimentul amar al ratării ori visători romantici tipici pentru „dezghețul" sovietic hruşciovian. Printre aceştia, Radu e un personaj cu mari disponibilități în fizică și matematică și cu un nivel de cultură mult superior mediei colegilor de la școala din Recea Veche, unde a nimerit întâmplător. În urma deziluziei din scurta căsnicie avută cu Lida, el a abandonat perspectiva de-a rămâne la Institut și s-a refugiat în această școală din sat. Ceva mai târziu, tot acolo este repartizată și Viorica (Mircevna) Vrabie, învățătoare de franceză, renunțând și ea la posibilitatea unei căsnicii de succes în oraș cu ziaristul Pablo. Așadar, pentru ambele personaje refugiul la sat nu are la bază raționamentul patetic, „de iluminare a maselor", tipic pentru literatura sovietică, și nicio motivare afectivă, de revenire la „baștină" sau de întoarcere la izvoarele „naturii". Aflarea lor în acest colectiv atât de pestriț este un fel de „aruncare" și inițiere în lumea reală, o oportunitate de a-și face introspecția lucidă și un test de rezistență.

Or, realitatea este dură de tot. Douăzeci de ani de comunism și-au gravat adânc amprenta asupra oamenilor. În special asupra celor care au trecut proba „de foc" a instituțiilor de învățământ sovietic de după război. „Intelectualii" satului, aceste elite îndoctrinate ideologic, au o gândire obtuză și retrogradă, înstrăinată de judecata sănătoasă a țăranilor simpli. Gazdele lui Radu, țărani năpăstuiți de lipsa copiilor, de exemplu, recurg fără teamă de gura lumii și fără prejudecăți la oferta medicală a mamei-surogat, în timp ce la școală directorul este scandalizat de un bilețel cu declarația naivă de dragoste a unui elev: „Lucico, știi ce vreau să-ți spun! Nu scriu cuvântul ca să nu-l *banalizez*. Deseară ai să vii, Lucico?!". A fost suficient pentru ca acest satrap cu un nume predestinat, Spânu, să declanșeze o teroare generală cu scotocirea buzunarelor elevilor și umilirea în public a celor doi îndrăgostiți de 16 ani, siliți până la urmă să plece în altă parte.

BDD-A27569 © 2017 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:27 UTC)

În masa compactă de profesori imbecilizaţi intelectual se disting doar Radu, Viorica şi Maier, prietenul resemnat şi taciturn al lui Radu. Întâlnirea dintre Radu şi Viorica se produce în cancelaria şcolii. Acolo detaşatul şi ironicul învăţător de matematică observă deruta din ochii fetei care a înţeles unde a nimerit. E primul semnal de compatibilitate spirituală şi o premisă pentru reacţii de complicitate mai strânse faţă de mediul potrivnic îndoctrinat şi obtuz al colectivului de pedagogi, care se pretind „elita" satului: Otilia Octavianovna, Spânu, directorul şcolii, „bioloaga" etc.

Incipitul erotic debutează cu note de ironie şi scepticism reciproc. „Une garçonne" o evaluează Radu, privindu-i trăsăturile feţei. „Peste jumătate de an să te văd, porumbiţo", îşi zice el în forul interior, gândindu-se la mediul infect în care a nimerit „franţuzoaica". „Pigeon", notează Viorica în jurnalul ei prima impresie despre Radu, remarcându-i frumuseţea şi inteligenţa, dar şi faptul că pozează.

Prins între frământări şi incertitudini, sentimentul de dragoste reprezintă pentru ambele personaje o confruntare a inimii cu permanentele sfidări ale lucidităţii. Trăirea trece în subsidiar, lăsând în prim-plan reflecţia analitică a siajelor afective, dar şi meditaţia existenţială în general.

Deşi critica literară s-a axat aproape exclusiv pe semnificaţiile de „antierou" (Vasile Coroban) ale lui Radu Negrescu, o premieră absolută pentru literatura basarabeană a timpului, Viorica merită nu mai puţină atenţie. Poate chiar mai multă. Ea ocupă un spaţiu narativ limitat, dar configuraţia ei psihologică e tot atât de complexă şi nestandardizată ca şi a lui Negrescu. Dacă acesta din urmă face dovada unei inteligenţe pasive, autosuficiente, iar în plan social manifestă doar un scepticism detaşat, Viorica reprezintă principiul intelectual activ. Ea îşi exprimă public dezacordul cu practicile retrograde ale şcolii, are curajul opiniei, suferă când elevii ei sunt buzunăriţi în mod umilitor şi nu ezită să condamne abuzurile şi nedreptăţile. Episoadele ei de supărare faţă de Radu vin tocmai de aici, din lipsa lui de acţiune şi dificultatea de a-l încadra într-o categorie a bunilor sau a răilor: „Cei buni luptă, dumneata meditezi. Cei buni învinG, dumneata filozofezi şi cedezi comod în faţa celor mai mărunte obstacole! Mi se pare mie c-o faci pe teribilul şi vrei să sperii lumea cu orice chip! Recunoaşte". De n-ar fi Radu aşa, cu principii neacoperite de acţiune, Viorica înţelege că s-ar putea îndrăgosti de el. Şi totuşi inevitabilul se produce. Seducţia e iniţial de natură spirituală. „Probabil că oftează multe fete când se gândesc la el. Mie îmi place altfel…". Tot mai desele întâlniri şi însoţiri (până la „podul măgarilor") îi trezesc sentimente indefinite, dubii, interogaţii, presupuneri: „…De ce mă gândesc mereu la N.? Nu m-oi fi îndrăgostit oare?". Natura egoistă a lui Radu o pune în gardă: „Numai vezi, păzea, Viorico, să nu te îndrăgosteşti". Venirea inopinată a lui Pablo, urmată de sărutul lui Radu, îi dau certitudinea iubirii pentru Radu, dincolo de orice raţionamente: „eu îl iubesc, îl iubesc! (…) Nu înţeleg nimic, trebuie să mă gândesc, să mă gândesc!..". Până aici, nimic neobişnuit în conduita erotică a Vioricăi.

BDD-A27569 © 2017 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:27 UTC)

Abia spre finalul romanului, după ce iubirea dintre ea şi Radu este fapt confirmat reciproc, personalitatea acestui personaj capătă faţete inedite, complexe. „Marele semnal”, chemarea lui Radu la Academie, nu constituie pentru tânăra îndrăgostită un prilej de nelinişte, aşa cum ar fi firesc. Despărţirea este nu doar suportată destoinic, ci şi încurajată. Mai mult, în ajunul plecării, la încercările lui Radu de-a schiţa un proiect de viaţă comun, Viorica respinge calea convenţională a coabitării în doi şi-i propune să-şi limpezească traseul lăuntric: „Tu încă nu ştii ce vrei… Străduieşte-te să afli precis… Închină tot ce ai, jertfeşte tot ce ai pentru ceea ce te vei hotărî… Şi… şi dragostea asta… Tot!”. Femeia intuieşte teama bărbatului iubit de-a cădea în platitudine, de-a merge pe căi bătătorite şi-l îndeamnă să-şi continue nestingherit periplul spre sine. Ştie că despărţirea va fi un test („pleci şi-ai să rămâi singur în faţa dragostei”), dar e conştientă că altă cale pentru ei nu există. Anatol Gavrilov, cel mai avizat comentator al romanului, vede în gestul Vioricăi intenţia de a-i reda bărbatului iubit încrederea în sine. Criticul consideră că Viorica se lasă „cucerită” pentru a evita acel fel de dragoste posesivă, ocrotitoare, „ce o reeditează, într-un fel pe cea a mătuşii lui” [1, p. 356]. În acest punct de cotitură al relaţiei dintre cei doi, accentul cade pe rolul sacrificial al Vioricăi, conştientă că Radu e un *alter* care nu poate fi asimilat şi de dragul iubirii trebuie să-l lase să se desăvârşească ca alteritate.

Viorica trăieşte un conflict interior care pune erosul într-o perspectivă psihologică şi morală deosebită. Pe de o parte, e stăpânită de dorinţa de a-l avea aproape pe bărbatul iubit („Şi totuşi, cât aş vrea, cât de tentată mă simt să închid ochii şi să păşesc în urma lui orbeşte, fără să-mi întorc privirile îndărăt! Chiar de-ar fi să-i contrazic teoria!…”), iar, de altă parte, îşi dă seama că trebuie să-l lase să se regăsească pe sine, să se debaraseze de poze, incertitudini şi plutiri în abstracţiuni şi să devină el însuşi. „E omul pentru care aş fi în stare de orice”, orice însemnând în acest gest de jertfire finală stimularea în el a energiilor de autocunoaştere, acordarea libertăţii de a ajunge de unul singur spre centrul labirintului său interior, ea rămânând punctul de sprijin din afară („Eu am să fac totul ca să-ţi fiu echilibrul acela pe care-l cauţi”).

Radu pleacă, dar nu Viorica rămâne singură în faţa dragostei, ci tot el, prizonierul nefericit al sinelui narcisiac. În pofida sentimentelor tot mai intense pentru Viorica, personajul nu poate depăşi natura sa egocentrică pentru a ajunge la *celălalt*. Procesele de conştiinţă sunt animate de doi vectori erotici antitetici, Lida şi Viorica. Lida e cea care l-a iniţiat în iubirea carnală, cu însemne egoismului şi ale vanităţii. Este o iubire precoce, iscată ca o revelaţie a noului, fiind de fapt o compensare a lipsei de libertate din casa mătuşii în care crescuse. Îndrăgostirea e, mai degrabă, o reacţie în faţa ineditului, recunoştinţa pentru oferta „generoasă” de a fi iniţiat în tainele iubirii, ofertă care totodată a deschis cutia pandorei a geloziei şi a neîncrederii. Femeia avusese şi alţi bărbaţi şi Radu trăieşte stupoarea de-a fi fost un fals Robinson Cruso. Descoperiseră alţii înaintea lui acest tărâm.

BDD-A27569 © 2017 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:27 UTC)

Iubirea îşi pierduse inefabilul, sentimentul de „doar al meu”, care îl defineşte pe acel *homo eroticus* din accepţia lui Radu. Aşa cum îi repugnă adevărurile de-a gata, femeia descoperită de altcineva nu mai poate fi a lui. Această percepţie schematistă a femeii, bazată pe uzuanţe patriarhale, contrastează cu pretenţiile lui Radu de intelectual subţire, de adversar înverşunat al prejudecăţilor. Iniţial, Lida făcuse parte din el în acel mod absolut, pe care îl oferă sentimentul erotic al posesiunii totale şi care exclude individualitatea fiinţei iubite („Ciudat, înainte, când mă gândeam la ea, nu-i gândeam niciodată numele”.). Pentru un logician ca el, iubirea înseamnă *asimilare* şi *indistincţie***.** Femeia avusese un trecut *al ei*, şi în faţa acestui fapt firesc, Radu recunoaşte că se pierduse. Îşi simte amorul propriu lezat, sentimentele înşelate şi decide să plece de la ea. În realitate, eşecul erotic este un eşec al eului ultragiat, care se recompensează mereu prin scepticism, ironie şi cinism. Timp de 3 ani, încercările Lidei de a-l întoarce în patul conjugal nu dau nici un rezultat. Orgoliul bărbătesc rămâne imbatabil, deşi sentimentul mai surdinizează undeva în adânc într-o durere surdă: „Mă durea ceva, deşi nu-mi recunoşteam nici mie acest lucru, mă duream poate eu însumi, eu, cel de atunci. Cel care ar fi putut fi altul decât egoistul de azi, cinicul, ratatul… Ei nu, ratatul nu! Mai e mult până acolo! Logodna Lidei acutizează conştiinţa înfrângerii: Sincer, mă durea. Adică nu mă durea. Era orgoliul în joc. Orgoliul şi atât. E foarte bine să fii lucid. Dar şi luciditatea apare cu vârsta… Mă durea”. Revenirea în final la Lida este doar o încercare de a epuiza până la ultimele consecinţe mecanismul *iubirii ca asimilare*.

Sentimentele pentru Viorica se iscă treptat, declanşate şi întreţinute de o empatie de comunicare şi conştientizate brusc prin venirea la Recea Veche a lui Pablo, prietenul Vioricăi. Simte atunci invidie pentru „odăiţa ei”, o proiecţie a unui spaţiu al intimităţii, şi are reţinerea de-a o privi pe Viorica în ochi. Se opune dragostei. Simte că aceasta va atenta la principiile lui de „monadă” suficientă sieşi, suspectează o imixtiune nedorită în lumea sa lăuntrică. Radu încă nu este pregătit pentru recunoaşterea în *celălalt*, *ca alteritate* care, în înţelesul lui Emmanuel Lévinas, este altceva decât suntem şi care trebuie să ne rămână inaccesibil în proiectul magic al iubirii: „Dacă l-am putea poseda, apuca şi cunoaşte pe celălalt, el n-ar mai fi celălalt” [2, p. 61]. Egoismul funciar al lui Radu este mereu întreţinut de ironii cu detaşare şi închideri în cochilia proprie: „La ce m-aş căuta în altul, de ce m-aş fi lipsit de surpriza să mă descopăr în mine însumi?”.

Modelarea matematică a trăirilor nu are sorţi de izbândă. Rezultatul rebusului erotic îl nedumereşte. Pentru acest veşnic *raisonneur* al iubirii, gândul *„O iubesc pentru că o iubesc”* nu rezistă, întrucât, recunoaşte el, anulează calculele „ochiului meu analitic, batjocoritor în fond”. Drama lui Radu ţine de excesul de analiză a erosului. La fel ca şi Fred Vasilescu, din *Patul lui Procust*, personajul lui Busuioc suferă de o raţionalizare abuzivă a iubirii. Radu Negrescu este

BDD-A27569 © 2017 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:27 UTC)

un narcisiac incorigibil şi un egocentrist care nu ar admite niciodată vreun atentat asupra eului. Pentru el femeia nu este un *alter*, o individualitate căreia să i te dăruieşti, ci o instanţă pe care să ţi-o asumi, ca şi când ţi-ar aparţine ţie din toate timpurile. Radu cunoaşte bine legile fizicii şi ale matematicii, dar e un profan în ceea ce priveşte realităţile afective. Consideră raţiunea cetatea lui exclusivă. Se baricadează între zidurile ei, de unde aruncă olimpian săgeţi ironice asupra sentimentului care-l asaltează. Perspectiva că ar putea deveni un Don Quijote nu-i surâde. Se vrea protejat, de aceea ia distanţă faţă de, zice el, „*Miorlăiturile siropoase ale lui Tristan sau jalnicile lamentaţii ale unui Orfeu*". El nu vrea să admită că iubirea e dăruire supremă, e regăsire, prin pierdere, în celălalt. Raţionalizarea în exces a sentimentului, analiza cu iz halucinant de rătăcire într-un sistem de silogisme compensative înlătură deliciile voluptăţii. Or, tocmai în acestea „subiectul se regăseşte ca sine (ceea ce nu vrea să spună ca obiect sau ca temă) al unui altul, şi nu doar ca sine al lui însuşi" [2, p. 243].

Ultima redută în eşafodajul protector al eului raţional este revenirea la Lida. Reluarea legăturii cu fosta iubită îl ajută să-şi conştientizeze fără niciun dubiu sentimentele faţă de Viorica: „*O iubesc*, *doar abia acum îmi dau seama c-o iubesc cu adevărat"*. Crisparea lui interioară devine tot mai acută. Calculele lui, ipotezele probate matematic nu mai au putere de convingere, existenţa sa iese din cadrul detaşărilor raţionalizante. Intelectul lui Radu operează, de obicei, cu reducţia celuilalt la sine. Să te am la îndemână, precum un stilou al meu, ar vrea el s-o aibă pe Viorica. Aceasta este opţiunea logicii sale raţiocinante, care, pentru a opri eul de la prăbuşirea în celălalt, preferă să gândească *iubirea drept asimilare*, drept acel tu revărsat în eu, indistinct de eu. Însă prin *iubirea ca dăruire*, prezenţa celuilalt nu este identitate cu mine, se disociază, scrie Aurel Codoban, „ca alteritate a mea, ca diferenţă ireductibilă" [3, p. 15]. Sentimentul erotic, tot mai acut şi mai evident, îl determină pe Radu să reia traseul înţelegerii existenţei la un nivel superior, acela al iubirii-dăruire. Adept al cogito-ului cartezian „gândesc, deci exist", el se vede îndemnat la o substituire a principiului raţionalist cu unul de natură afectivă, „simt, deci exist". Este marea sa metamorfoză interioară, trecerea de la sentimentul despicat în patru de o voinţă de detaşare raţionalizantă la iubirea trăită. De la iubirea *ca asimilare* la iubirea *ca dăruire*.

Radu îşi recunoaşte eşecul de „singur în faţa dragostei". Eul pierdut se poate regăsi doar prin Viorica. Comunicarea sinceră cu sine îi dezvăluie latura interioară fragilă. Pentru că e îndrăgostit, eul râvneşte contopirea cu celălalt: „Am nevoie de tine! Tu mă poţi ajuta acum. Nu mă lăsa singur în faţa dragostei. Nu mă lăsa singur cu mine însumi…Am să mă mint iar. Şi am să mă pierd". „Îmblânzit" prin puterea iubirii, eul său este antrenat într-o realitate a „desituării" de natura lui egoistă şi meschină.

Dragostea triumfă ca sentiment al *regăsirii* şi ca înţelegere că acesta stă la baza unei metamorfoze interioare esenţiale. Este *recunoaşterea sa prin*

BDD-A27569 © 2017 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:27 UTC)

celălalt, recuperarea prin Viorica a fondului său cel mai autentic: „Mă simt nu regăsit sau refăcut, ci într-atâta de nou, într-atâta de fără corespondent în „eu”-l acela de până ieri, încât va trebui să mă iei de la început şi să mă cunoşti. Şi mă vei găsi acel pe care l-ai fi vrut să fiu, dar pe care nu l-ai ştiut, pentru că n-ai avut din ce-l construi. Eu sunt acela, Viorico! La dracul autoironia în care m-am consumat, acum ştiu, doar pentru a face impresie! Acum ştiu şi simt că mă voi descoperi în tine şi simt că mă voi putea iubi aşa nou cum sunt. Înțelegi, Viorico?”. Eul purificat de orgolii narcisiste, este un *eu pentru altul*. Personajului i se relevă înțelesurile iubirii pure, dezinteresate, care este „pozitivitate absolută” [4, p. 242]. E sentimentul acelei simplități ale inimii, care nu se lasă pătrunsă şi nici prinsă de sofismele minții. Nu raționamentele despre iubire explică iubirea, nici cuvintele despre ea nu reprezintă adevărul acesteia, ci numai trăirea ei nemijlocită.

Referințe bibliografice

1. Anatol Gavrilov, *Structura tipologică şi caracterologică a eroului în romanul „Singur în fața dragostei” de A. Busuioc*. În: Literatura română, integrări, valorificări, reconsiderări. Coord. M. Dolgan, Tipografia Centrală, 1998.

2. Emmanuel Lévinas, *Totalitate şi infinit*. Eseu despre exterioritate. Trad. Marius Lazurca. Iaşi, Polirom, 1999.

3. Aurel Codoban, *Amurgul iubirii*, Cluj, Editura Idea Design şi Print, 2004.

4.Vladimir Jankélévitch, *Pur şi impur*. Trad. Elena-Brănduşa Steiciuc, Bucureşti, Nemira, 2000.

BDD-A27569 © 2017 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:27 UTC)